

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BÙI NHƯ QUỲNH

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỢP TÁC
CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG QUA
DẠY HỌC THEO NHÓM NHỎ PHẦN SINH THÁI HỌC**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BÙI NHƯ QUỲNH

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỢP TÁC
CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG QUA
DẠY HỌC THEO NHÓM NHỎ PHẦN SINH THÁI HỌC**

Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học bộ môn Sinh học

Mã số: 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS NGUYỄN VĂN HỒNG

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn của PGS.TS Nguyễn Văn Hồng, sự giúp đỡ của các cán bộ, giáo viên, học sinh các trường THPT tỉnh Thái Nguyên. Các số liệu nêu trong luận văn là trung thực, có xuất xứ rõ ràng. Kết quả chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về những số liệu trong luận văn này.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2016

Tác giả luận văn

Bùi Như Quỳnh

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới thầy giáo PGS.TS Nguyễn Văn Hồng đã tận tình chỉ bảo, hướng dẫn, giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể thầy giáo, cô giáo trong tổ bộ môn Phương pháp giảng dạy Sinh học thuộc khoa Sinh học, phòng Đào tạo - Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo mọi điều kiện giúp đỡ cho tôi nghiên cứu, học tập và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn Sở Giáo dục và Đào tạo Tỉnh Thái Nguyên, Ban Giám hiệu cùng các thầy, cô giáo, tập thể học sinh các trường THPT trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi và hợp tác cùng chúng tôi trong suốt quá trình điều tra và thực nghiệm sư phạm, đã gửi những ý kiến đóng góp quý báu để luận văn được hoàn thiện hơn.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình, bạn bè đã luôn ở bên, động viên, khuyến khích và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2016

Tác giả luận văn

Bùi Như Quỳnh

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT.....	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	v
DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, HÌNH.....	vi
MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng nghiên cứu và khách thể nghiên cứu.....	2
4. Giả thuyết khoa học.....	2
5. Nhiệm vụ nghiên cứu.....	2
6. Các phương pháp nghiên cứu.....	3
7. Những đóng góp mới của đề tài.....	3
8. Giới hạn và phạm vi nghiên cứu.....	4
9. Luận điểm đưa ra bảo vệ.....	4
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN.....	5
1.1. Tổng quan vấn đề nghiên cứu.....	5
1.1.1. Trên thế giới.....	5
1.1.2. Ở Việt Nam.....	10
1.2. Cơ sở lý luận.....	13
1.2.1. Khái niệm, bản chất DHTNN.....	13
1.2.2. Nguyên tắc vận dụng DHTNN.....	19
1.3. Năng lực và năng lực hợp tác.....	23
1.3.1. Khái niệm năng lực.....	23
1.3.2. Năng lực hợp tác.....	27
1.4. Cơ sở thực tiễn.....	29
1.4.1. Thực trạng mức độ vận dụng DHTNN trong dạy học các môn học ở THPT.....	29
1.4.2. Thực trạng mức độ vận dụng DHTNN trong dạy học Sinh thái học ở trường THPT.....	30
Kết luận chương 1.....	32

Chương 2. PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỢP TÁC CHO HS THPT QUA DẠY HỌC THEO NHÓM NHỎ PHẦN SINH THÁI HỌC	33
2.1. Phân tích cấu trúc nội dung phần Sinh thái học - THPT	33
2.1.1. Vị trí.....	33
2.1.2. Mục tiêu	33
2.1.3. Nội dung	34
2.1.4. Cấu trúc.....	34
2.2. Quy trình tổ chức thực hiện DHTNN	36
2.3. Một số giáo án minh họa	42
2.3. Xây dựng bảng tiêu chí đánh giá mức độ phát triển năng lực hợp tác ở học sinh THPT trong dạy học phần Sinh thái học.	53
Kết luận chương 2.....	59
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	60
3.1. Mục đích thực nghiệm sư phạm	60
3.2. Nhiệm vụ của thực nghiệm sư phạm	60
3.3. Nội dung và thời gian thực nghiệm sư phạm.....	60
3.4. Phương pháp thực nghiệm sư phạm	61
3.5. Kết quả thực nghiệm sư phạm	62
Kết luận chương 3.....	73
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	74
1. Kết luận.....	74
2. Kiến nghị.....	74
TÀI LIỆU THAM KHẢO	76
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Độc là
HTTCDH	Hình thức tổ chức dạy học
DHTNN	Dạy học theo nhóm nhỏ
HS	Học sinh
GV	Giáo viên
QTDH	Quá trình dạy học
PPDH	Phương pháp dạy học
GD	Giáo dục
THPT	Trung học phổ thông
ĐC	Đồng chí
HĐN	Hoạt động nhóm
QT	Quá trình
SGK	Sách giáo khoa
SGKSH12	Sách giáo khoa Sinh học 12
ĐC	Đối chứng
TN	Thực nghiệm

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Biểu hiện năng lực hợp tác của HS THCS và THPT	28
Bảng 2.1. Phiếu tiêu chí đánh giá NLHT của HS	54
Bảng 3.1. Bảng phân phối tần số điểm kiểm tra lần 1	62
Bảng 3.2. Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra lần 1	62
Bảng 3.3. Tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 1	63
Bảng 3.4. Kiểm định \bar{X} điểm kiểm tra lần 1	64
Bảng 3.5. Phân tích phương sai điểm kiểm tra lần 1	65
Bảng 3.6. Bảng phân phối tần số điểm kiểm tra lần 2	66
Bảng 3.7. Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra lần 2	66
Bảng 3.8. Tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 2	67
Bảng 3.9. Kiểm định \bar{X} điểm kiểm tra lần 2	68
Bảng 3.10. Phân tích phương sai điểm kiểm tra lần 2	69
Bảng 3.11. So sánh NLHT giữa lớp ĐC và lớp TN	70
Bảng 3.12. So sánh lớp TN trước (TN1) và sau TN (TN2).....	71

DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, HÌNH

Hình 1.1. Mối tương tác giữa các cá nhân trong nhóm	15
Hình 1.2. Cá nhân không có xu hướng hình thành nhóm.....	16
Hình 1.3. Cá nhân có xu hướng hình thành nhóm.....	16
Hình 1.4. Sơ đồ mối quan hệ giữa các thành tố của DHTNN	18
Hình 1.5. Sơ đồ sự tương tác giữa các thành tố trong DHTNN	19
Hình 2.1. Một số nguyên tắc GV cần thực hiện trong DHTNN.....	20
Hình 2.2. Cấu trúc nội dung kiến thức phần Sinh thái học (THPT).....	35
Hình 3.1. Đồ thị biểu diễn tần suất điểm kiểm tra lần 1	62
Hình 3.2. Đồ thị đường lũy tích của nhóm lớp TN và ĐC lần 1	63
Hình 3.3. Đồ thị biểu diễn tần suất điểm kiểm tra lần 2	66
Hình 3.4. Đồ thị đường lũy tích của nhóm lớp TN và ĐC lần 2	67
Hình 3.5. Đồ thị so sánh NLHT giữa lớp ĐC và lớp TN	71
Hình 3.6. Đồ thị thể hiện NLHT trước và sau TN.....	71

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Xuất phát từ định hướng đổi mới phương pháp dạy học ở trường phổ thông Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Nghị quyết số 29 /NQ-TU Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo” đã chỉ rõ: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học”[1]. Tiếp thu tư tưởng Nghị quyết 29 của Trung ương, các nhà giáo dục nước ta cũng đã khẳng định rằng định hướng đổi mới phương pháp dạy học trong giai đoạn hiện nay là “*phương pháp dạy học cần phải hướng vào việc tổ chức cho HS học tập thông qua hoạt động tự giác, tích cực và sáng tạo, được thực hiện độc lập và trong giao lưu*”[23]. Vì thế, tăng cường tính hợp tác, làm việc theo nhóm, tạo ra sự chia sẻ và kết nối giữa con người với con người, con người với cộng đồng là một việc không thể thiếu và hết sức cần thiết trong dạy học các môn khoa học ở nhà trường phổ thông Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

1.2. Xuất phát từ ưu điểm của DHTNN

DHTNN là một trong những phương pháp dạy học tích cực, góp phần thực hiện tốt mục tiêu đổi mới phương pháp dạy học hiện nay trong trường phổ thông ở nước ta. PPDH này yêu cầu tất cả HS phải có sự hợp tác và chia sẻ với nhau trong quá trình học tập để hoàn thành nhiệm vụ học tập chung của nhóm. Trong DHTNN, mỗi cá nhân tự tìm thấy lợi ích cho chính mình và cho tất cả các thành viên trong